

TEMA 4. O SECTOR PRIMARIO.

1 O sector primario nos nosos días

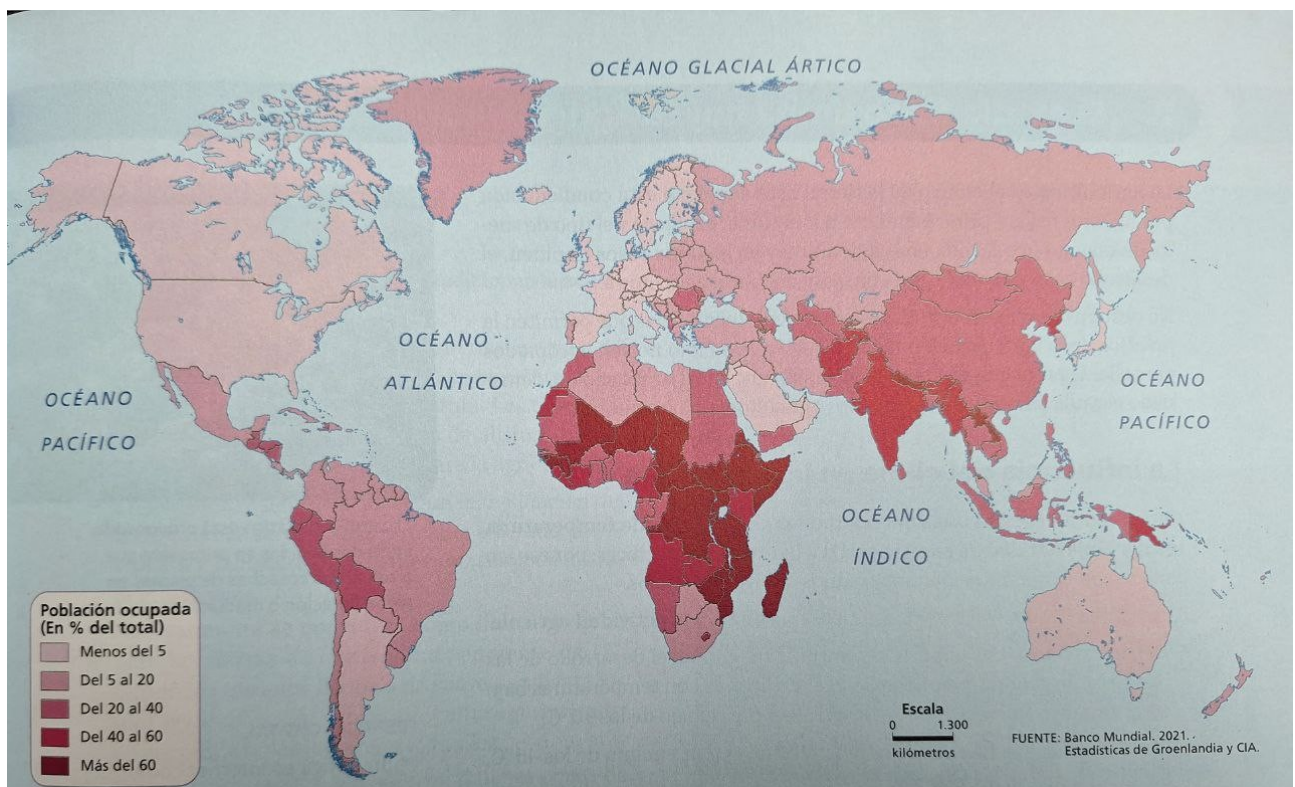
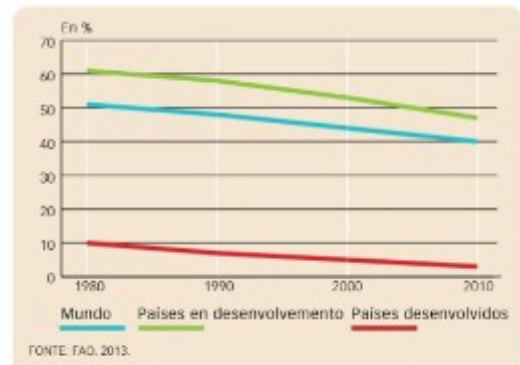
1.1. As actividades do sector primario

- O sector primario comprende as actividades que **proporcionan recursos básicos** ou primarios, é dicir, que **se obteñen directamente da natureza**.
 - Estas actividades son a **agricultura, a gandaría, a pesca e a explotación forestal**.
- De todas elas, **a agricultura é a máis importante**.
 - O 40 % da poboación mundial depende dela para sobrevivir.

1.2. A situación actual do sector primario

- A **poboación dedicada** ao sector primario supón o **26,5 % do total** da poboación activa mundial. Unha porcentaxe importante pero que **está diminuindo** progresivamente en favor dos outros sectores económicos. (ano 2020).
- Aínda que a produtividade do sector primario aumenta cada ano, **o seu peso económico diminúe** respecto ao que achegan os sectores secundario e terciario.
 - Apenas o **3 % do PIB mundial**.
- Non obstante, existen **importantes diferenzas** entre uns países e outros.
 - Nos **países desenvolvidos**
 - Emprega unha **porcentaxe pequena da poboación activa**, entre o 1 % e o 5 %.
 - Ten unha **alta produtividade** grazas á mecanización e aos adiantos técnicos.
 - Á riqueza nacional é reducida, menos do **3 % do PIB**.
 - Nos **países en desenvolvemento**
 - Ocupa **ao 50 % da poboación** (pode chegar a ocupar o 80 %).
 - Proporciona máis do **10 % do PIB** (pode chegar máis do 24 % do PIB).
 - A **produtividade é baixa** polo uso de técnicas de cultivo tradicionais.

1. POBOACIÓN OCUPADA NO SECTOR PRIMARIO

2. Os elementos humanos da paisaxe agraria.

2.1. As parcelas

- A **explotación agraria** é o espazo físico en que se desenvolven as actividades pertencentes a unha unidade económica dun mesmo propietario, que pode ser unha persoa ou unha empresa.
- Segundo o seu tamaño, as explotacións poden ser **grandes (latifundio)**, **medianas** ou **pequenas (minifundio)**.
- E segundo a actividade que predomine, existen explotacións **agrícolas, gandeiras, forestais ou mixtas**.
- Unha explotación está formada por unha ou varias porcións de terreo ou leiras.
- En función de como sexan os **límites das parcelas**, distinguimos dous tipos principais de paisaxes agrarias:
 - **Campos abertos ou openfield.**
 - Cando as parcelas **non están cercadas**, dan lugar a paisaxes agrarias formadas por parcelas independentes sen separación entre elas.
 - Esta é a paisaxe agraria que predomina na Submeseta **Sur de España**.
 - Neste tipo de paisaxe as vivendas dos campesiños adoitan estar **agrupadas**.
 - **Campos pechados ou bocage.**
 - Cando as parcelas **están cercadas** por sebes, valados ou muros de pedra, aramados,... e se comunican mediante unha rede de camiños.
 - É a paisaxe agraria propia da **cornixa cantábrica** en España e da Europa atlántica.
 - Neste tipo de paisaxe, os campesiños viven en **casas illadas** xunto ás terras de cultivo ou en pequenas aldeas diseminadas polo territorio.

9. Paisaxe de openfield (Valencia, España).

10. Paisaxe de bocage (Normandía, Francia).

2.2. Os sistemas de cultivo

- A forma mediante a que se obtén a produción reflíctese na paisaxe.
- Segundo o **grao de aproveitamento das leiras**, a agricultura pode ser intensiva ou extensiva.
 - A **agricultura intensiva** busca sacar o máximo proveito á terra.
 - Nos **países desenvolvidos**, emprega **técnicas modernas** que proporcionan un alto rendemento.
 - Nos **países en desenvolvemento**, como os campesiños practican unha **agricultura tradicional pouco ou nada tecnificada**, o aproveitamento intensivo da terra obtense con **man de obra abundante**, pero o rendemento é baixo.

- A **agricultura extensiva** practícase en **grandes leiras** que non se explotan na súa totalidade, senón que se deixa unha parte en **barbeito**, é dicir, sen sementar, para facilitar a recuperación da fertilidade do solo.
 - A produción é elevada porque existe moito terreo cultivable.
- Segundo a **procedencia da auga** para as plantas, diferenciamos dous tipos de cultivo na paisaxe agraria: o **de regadío** e o **de secano**.
 - Os cultivos de regadío medran coa auga que se obtén a partir de **sistemas artificiais de rega** (canles, inundación, aspersión,...).
 - Os cultivos de secano desenvólvense coa **auga que reciben da chuvia**.
- En función de **se existe variedade ou non de especies cultivadas** nunha explotación agrícola, distínguense o **monocultivo** e o **policultivo**.
 - Cando nunha explotación agrícola **só se cultiva un produto**, trátase de monocultivo.
 - Cando **se cultivan distintas especies vexetais** nunha mesma explotación agrícola, falamos de policultivo.

O **hábitat rural** refírese ao modo en que se distribúen os asentamentos humanos no campo. Pode ser disperso, concentrado ou mixto.

- No **disperso** as vivendas están diseminadas. Xunto a cada unha sitúanse os edificios, as terras de cultivo e os pastos.
- No **concentrado** as vivendas e os edificios agrúpanse formando unha aldea. Arredor, esténdense as terras de cultivo e os pastos.
- No **mixto ou intercalado** hai unha ou varias aldeas e certa poboación dispersa polo campo.

3. A agricultura das rexións desenvolvidas.

3.1. Características

Nos países que están máis desenvolvidos, a **revolución agrícola** que se iniciara a **finais do século XVIII** supuxo o **paso dunha agricultura de subsistencia a unha agricultura de mercado**, orientadas a venda.

Para obter o maior beneficio, esta agricultura presenta os **seguintes trazos**:

- **A especialización da produción.** Normalmente cultívase un único produto en cada explotación, o que simplifica o traballo e o uso de maquinaria e mellora os rendementos.
 - **A mecanización dos labores agrícolas.** Permite reducir a man de obra e realizar as tarefas en menos tempo e cun custo menor.
 - **O uso de avanzadas técnicas agrícolas.** Empréganse **fertilizantes**, sementes de elevado rendimento, produtos que proveñen e curan as enfermidades das plantas, cultívase en **invernadoiros** e en **terreos artificiais**... Ademais, os avances no campo da biotecnoloxía permitiron crear novas variedades de **cultivos modificados xeneticamente**, os chamados transxénicos.
 - **Os sistemas de almacenaxe, transporte e comercialización a grande escala.** Facilitan que os produtos cheguen ata afastados mercados cun custo baixo.
- A agricultura de mercado require **grandes investimentos** debido ao uso de técnicas agrícolas modernas, pero os custos vense compensados co **aumento da produtividade**, que permite producir máis cantidade e a menor prezo.

3.2. Efectos

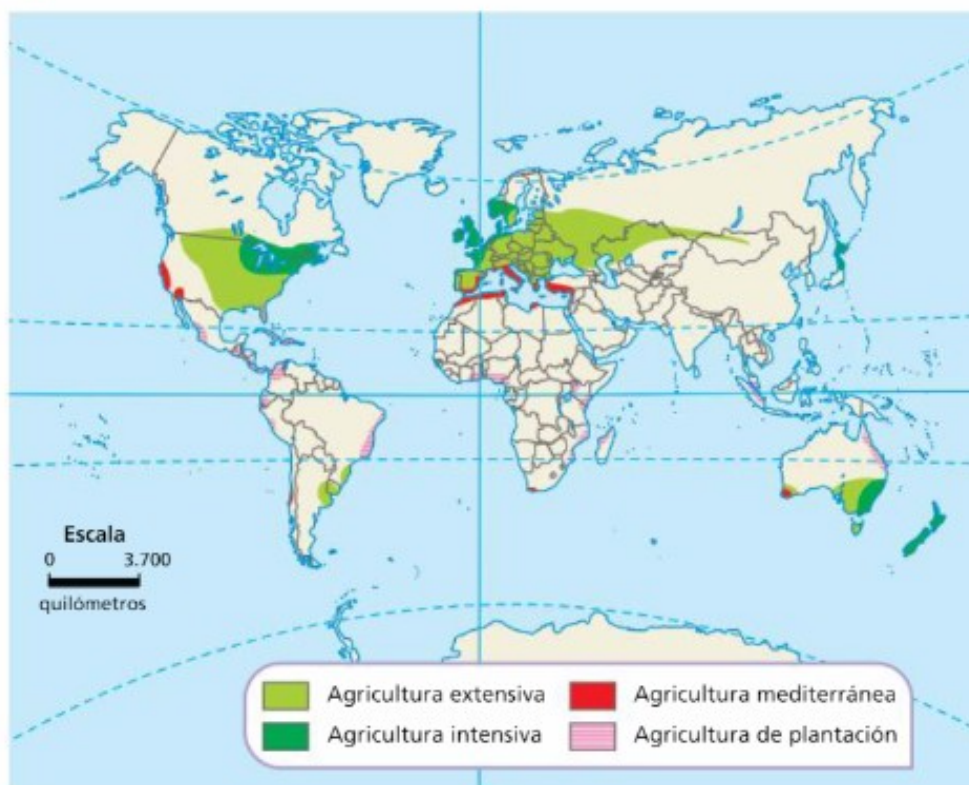
A agricultura de mercado ten **importantes consecuencias sobre os prezos, o mercado e a distribución** dos produtos.

- A **alta produtividade xera excedentes** que provocan a **baixada dos prezos**. Deste xeito, os produtos compiten mellor no mercado.

Este tipo de agricultura presenta tamén algúns **efectos negativos**.

- O emprego abusivo de **fertilizantes químicos contamina os solos e as augas** dos acuíferos, que teñen unha **recuperación moi lenta**. A contaminación pode **afectar aos alimentos e á nosa saúde**.
- Os **modernos sistemas de rega** adoitan implicar un **elevado consumo de auga**, que implica a sobreexplotación dos acuíferos.
- Como **consecuencia da mecanización do campo**, experimentouse un progresivo proceso de **abandono dos núcleos rurais** e un **envellecemento da poboación** que permanece neles.

13. DISTRIBUCIÓN DA AGRICULTURA DE MERCADO

4. A agricultura das rexións en desenvolvemento.

- Nas rexións en desenvolvemento a agricultura ten aínda un peso moi importante.
- Nestes países conviven dous tipos de agricultura.
 - **A agricultura tradicional.** (de subsistencia).
 - **A agricultura de mercado.** As **grandes plantacións**.

4.1. A agricultura de subsistencia.

- A agricultura de subsistencia ten como principal obxectivo a obtención de alimentos para as familias campesiñas de escasos recursos e practícase en **pequenas explotacións**.
- Para aseguraren a alimentación durante todo o ano, **cultivan varios produtos** á vez.
- As **técnicas e as ferramentas** agrícolas que se empregan son **arcaicas**. Por iso, as tarefas agrícolas realízanse con moito esforzo e a **produtividade é moi baixa**.
 - **A agricultura depende moito dos factores físicos.**
- A agricultura de subsistencia comprende **distintos tipos**: e agricultura de rozas ou itinerante, a agricultura sedentaria de secano e a agricultura irrigada monzónica.

* A agricultura de rozas ou itinerante

- É a **forma de explotación máis arcaica**.
 - Practícase en **rexións da África ecuatorial, á conca do Amazonas, Centroamérica e o sur de Asia**.
 - A técnica para cultivar a terra consiste en
 - **aclarar unha zona do bosque** cortando as árbores e queimándoas.

- As **cinzas empréganse despois para fertilizar** o solo.
- Transcorrido un tempo, as **terras esgótanse e abandónanse**.

*** A agricultura sedentaria de secano.**

- Practícase en **zonas de sabana** mediante un sistema de **rotación de cultivos** (trienal).
 - Nunha parte da terra **cultívase cereal**.
 - Noutra parte, plántanse **produtos complementarios** (cacahuete, tubérculos. ..)
 - A **última déixase en barbeito**, é dicir, en descanso, e utilízase para que paza o gando.

*** A agricultura irrigada monzónica**

- Practícase no **leste de China, no sueste asiático e na costa de India**, onde as **chuvias causadas polos monzóns** provocan a **inundación** de extensas terras.
 - Nos terreos inundados **cultívase arroz**, que é unha planta de alto rendemento, pois produce varias colleitas ao ano
 - As **leiras teñen unhas dimensións reducidas** e a **man de obra que as traballa é numerosa**, xa que este tipo de agricultura está **moi pouco mecanizada**.

4.2. A agricultura de plantación.

- A agricultura de plantación **practícase nos países en desenvolvemento** de África e América Central e do Sur, en India e nos países do sueste asiático.
- A agricultura de plantación presenta as seguintes **características**:
 - Trátase dunha **agricultura de mercado destinada fundamentalmente á exportación**.
 - Practícase en **grandes explotacións controladas por multinacionais estranxeiras**, que obteñen grandes beneficios, que se benefician de **baixos custos de produción**.
 - As plantacións empregan **abundante man de obra local** (moitas veces temporal).
 - Os **salarios** destes traballadores **son baixos**.
 - Esixe un **grande investimento de capital**.
 - Habitualmente practícase o **monocultivo** (cacao, cana de azucre, café...).
 - Aplícanse **medios técnicos máis modernos** para conseguir unha **produtividade elevada**.
- Tamén produce **vantaxes para os países en desenvolvemento**.
 - Estas plantacións **activan a economía local**, **crean emprego** e promoven a **construción de infraestruturas** de transporte e de comercialización.
 - Introducen **técnicas de cultivo modernas** e **formas máis eficientes de organizar o traballo**.
- Pero a agricultura de plantación tamén provoca **efectos negativos**:
 - Os **beneficios económicos** quedan nas mans das **empresas estranxeiras**.
 - Os **campesiños non poden competir coas multinacionais** e moitos vense **obrigados a abandonar as súas terras e empregarse nas plantacións**.
 - Adoitan causar **graves impactos medioambientais**.

5. A gandaría.

5.1. A gandaría nos nosos días

A gandaría é a **cría de animais para o seu aproveitamento** (produción de carne, leite, ovos, coiro, la, mel...), **como forza de traballo** ou simplemente **para a reprodución**.

É unha **actividade complementaria da agricultura nas rexións en desenvolvemento e de alta rendibilidade nas rexións desenvolvidas**.

As **especies animais máis numerosas** son o **gando bovino, ovino, porcino e aviario**.

A **investigación científica** permitiu obter **razas selectas** e as **novas tecnoloxías incrementaron a produción e facilitaron o transporte dos produtos**.

É unha **actividade en crecemento**.

Non obstante, estes novos sistemas de explotación gandeira xeraron **certa polémica**.

- **Os refugos animais, os fertilizantes e pesticidas** usados nos cultivos forraxeiros, etc., **contaminan os solos, a atmosfera e as augas**.
- Témesse que esa **contaminación**, así como os **antibióticos e as hormonas** que se aplican aos animais, poidan **afectar negativamente a saúde das persoas**.
- Ademais, hai unha **corta abusiva de bosques para xerar prados** en que alimentar o gando: máis do 70% dos bosques cortados en Iberoamérica dedícase a pasteiros.

Por iso, **nos últimos anos, nos países desenvolvidos** estase apostando por unha **gandaría ecolóxica** respectuosa co medio ambiente

5.2. Gandaría sedentaria, nómade a transhumante. (Segundo o desprazamento do gando).

A gandería máis estendida é a **gandería sedentaria**, que é aquela en que o gando **non se despraza** para obter o alimento.

A **gandaría nómade** é a que **se despraza permanentemente** na procura de pastos; xunto ao gando trasládanse as persoas que se ocupan de coidalo.

Se o desprazamento do gando é estacional, no inverno cara aos vales e no verán cara ás montañas, falamos de **gandaría transhumante**.

5.3. Gandaría extensiva e intensiva. (Segundo o tipo de explotación).

* A **gandaría extensiva** desenvólvese en grandes explotacións: o gando **vaga polo campo e aliméntase de pastos** naturais. Este tipo de gandaría require poucos investimentos, pero a súa **produtividade é baixa**.

Os **gandos máis característicos** son o **bovino, o ovino e o caprino**, e os seus produtos destínanse á venda nos países desenvolvidos e ao autoconsumo nos países menos desenvolvidos.

* A **gandaría intensiva ou industrial** lévase a cabo en **explotacións especializadas nunha determinada especie**.

O gando **permanece estabulado**, é dicir, críase en cortes onde se **controla a súa alimentación, saúde e engorde**. Ás veces créanse unhas **condicións** de temperatura, luz e humidade **artificiais para aumentar a produción** no menor tempo posible.

En ocasións, o gando **aliméntase tanto de pastos naturais coma de plantas forraxeiras e pensos**.

A gandaría intensiva incrementou a produción, pero tamén causa **problemas medioambientais** e malestar aos animais.

Nos **países desenvolvidos** a gandaría responde ás **esixencias do mercado**. Os avances tecnolóxicos transformaron profundamente as explotacións gandeiras.

22. Gandaría extensiva.

23. Gandaría intensiva.

6. A pesca e a acuicultura.

6.1. A situación do sector pesqueiro no mundo

A pesca é a **captura en mares, ríos e lagos de peces e outros animais** acuáticos, algas e outras plantas. **China é o país con maior produción pesqueira**. Séguenlle Indonesia, Perú, India, Rusia, EEUU e Vietnam. Estes sete países realizan **case a metade das capturas** pesqueiras mundiais.

A **produción pesqueira foi en aumento a medida que o facía o consumo** (de 9 a 20 quilos nos últimos 60 anos), o que **incrementou o comercio internacional** de produtos pesqueiros. **China é o principal exportador**, seguido de Noruega e Vietnam. Os **maiores importadores** son a **Unión Europea, Estados Unidos e Xapón**.

O **aumento descontrolado das capturas** pesqueiras ha provocado a **diminución de poboacións de peces** e que a **supervivencia** de certas especies atópese **ameazada**.

6.2. A pesca mariña.

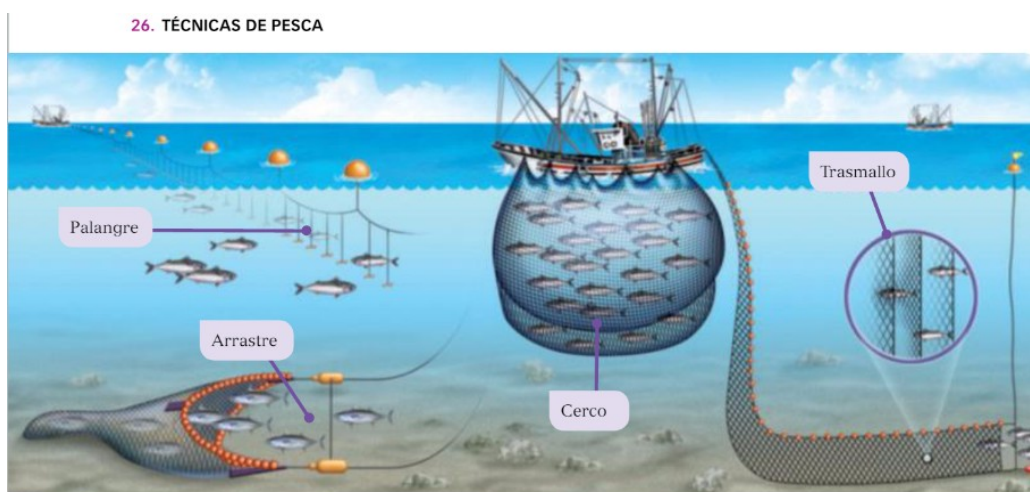
En 1982, a ONU **recoñecía o dereito dos países costeiros** a dispoñer dunha **zona de augas territoriais** que se estendía **200 millas (370 km)** mar dentro. Nesta zona a súa frota **pode faenar libremente** e, tamén, os barcos doutros países cos que se **estableza acordos pesqueiros**.

As capturas pesqueiras obtéñense do mar; só en torno ao **13 % proveñen de augas continentais**.

Tipos de pesca mariña.

Segundo onde se realicen as capturas, distinguimos **tres tipos** de pesca:

- A **pesca litoral** lévase a cabo **xunto á costa**, en **pequenas embarcacións e con métodos artesanais**.
As capturas destínanse ao **autoconsumo e ao mercado local**.
- A **pesca de baixura** realízase **próxima á costa**, en embarcacións **pequenas ou medianas** equipadas con **distintos aparellos de pesca** en función das especies que se queira capturar. Normalmente, as **bodegas** destes barcos están **preparadas para conservar as capturas**. Practícase durante un período de tempo **non superior a un día**.
- A **pesca de altura** realízase **en mar aberto**, con **barcos de gran tonelaxe** equipados con **modernos instrumentos técnicos** para detectar e coñecer o tamaño dos bancos de peixes.
 - Utilizan **diversas artes de pesca**, como o **palangre**, o **cerco** ou o **arrastre**.
 - Moitos barcos contan con **instalacións para limpar, cortar, empacar e almacenar as capturas conxeladas**.
 - Son **buques factoría**, preparados para **campañas de semanas ou meses**.

6.3. Os caladoiros

Os caladoiros son as zonas en que **se concentran as especies pesqueiras**, zonas **boas para as capturas**. Os mellores caladoiros localízanse nas **plataformas continentais**, onde se cría o **plancto**, pequenos organismos que serven de alimento a moitos peixes.

Actualmente, as **capturas pesqueiras son excesivas** en relación cos **recursos dispoñibles**.

- Isto provoca a **sobreexplotación** dos caladoiros e, polo tanto, pode supoñer o seu **esgotamento e a desaparición de especies**.
- Para paliar esta situación, **os gobernos adoptaron medidas** que perseguen unha **explotación sustentable** do medio mariño, como:
 - prohibir algunhas técnicas pesqueiras (por exemplo, o arrastre),
 - reducir o número de capturas,
 - controlar o tamaño das especies capturadas.
 - establecer temporadas de descanso biolóxico.

6.4. A Acuicultura.

Nalgúns países practícase desde hai moito tempo a **acuicultura**, que é a **cría de organismos animais e vexetais acuáticos en cativeiro**.

No 2020, o **46 % da produción** pesqueira mundial procedía da acuicultura, e se estima que **superará o 50 % no 2030**. Os **principais países acuicultores** son: Exipto, Chile, India, Indonesia, Vietnam, Bangladesh e Noruega.

A acuicultura **permite evitar a extinción de especies** (peixe, marisco...) por sobreexplotación pero non están exentas de problemas ambientais.

27. PRINCIPAIS CALADOIROS MUNDIAIS